

POSTANOWIENIE

Dnia 28 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku M. M.
z udziałem Skarbu Państwa - Starosty Powiatu W.
o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 28 września 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 15 grudnia 2020 r., sygn. akt IV Ca [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od wnioskodawcy M.M. na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 6250 (sześć tysięcy dwieście pięćdziesiąt) zł, tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawcy M.M. od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 15 grudnia 2020 r., sygn. akt IV Ca [...], Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudence (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu

Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

W ocenie skarżącego zachodzi potrzeba wykładni: 1) na gruncie art. 172 § 1 k.c. w zw. z art. 336, art. 339 k.c. oraz art. 7 k.c.: a) czy objęcie w posiadanie nieruchomości w związku z zawartą umową spółki cywilnej, w sytuacji gdy nieruchomość nie ma księgi wieczystej, ani ustalonych właścicieli oraz innych posiadaczy, a obejmujący w posiadanie manifestuje faktyczne władanie nieruchomością jak właściciel, stanowi posiadanie samoistne w dobrej wierze; b) czy takie posiadanie podlega domniemaniom prawnym, o których mowa w art. 339 k.c. i art. 7 k.c.; c) czy domniemania prawne, o których mowa w art. 339 k.c. i art. 7 k.c. są wiążące dla sądu, a obalenie tych domniemań wymaga przeprowadzenia dowodu przeciwności, gdyż samo poddanie w wątpliwość stanu dobrej wiary nie pozwala sądowi na dokonanie ustalenia innego niż nakazane domniemaniem ustalenia posiadania samoistnego w dobrej wierze; d) czy o istnieniu dobrej wiary posiadacza nieruchomości decyduje chwila objęcia jej w posiadanie, a późniejsza zmiana świadomości posiadacza nie ma znaczenia; 2) na gruncie art. 172 § 2 k.c. w zw. z art. 176 k.c., czy do okresu posiadania nieruchomości przez wnioskodawcę można doliczyć okres posiadania nieruchomości przez poprzedniego posiadacza, którym było przedsiębiorstwo państwowe; 3) art. 382 k.p.c., tj. czy jego naruszenie miało istotny wpływ na wynik sprawy.

Kwestie związane z pojęciem dobrej wiary zostały już w orzecznictwie wyjaśnione. Na tle przepisów kodeksu cywilnego można wyróżnić dwie koncepcje rozumienia tego pojęcia. Nurt liberalnej wykładni przesłanki dobrej wiary został zapoczątkowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego uchwałą z dnia 25 maja 1955 r., I CO 14/55 (OSN 1956, z. 4, poz. 92) wydaną na kanwie art. 73 § 2 dekretu z dnia 11 października 1946 r. prawo rzeczowego - Dz. U. Nr 57, poz. 319 - odpowiednika dzisiejszego art. 231 § 1 k.c. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że dobra wiara posiadacza rzeczy jest równoznaczna z jego przekonaniem opartym na obiektywnych przesłankach wywodzących się ze stosunku będącego podstawą i przyczyną konkretnego stanu faktycznego. Pogląd ten był aprobowany także przez przedstawicieli doktryny prawniczej (zob. S. Szer, Prawo cywilne. Część ogólna, W-

wa, 1964, str. 73, A. Wolter, Prawo cywilne. Zarys części ogólnej, W-wa, 1967, str. 317, K. Przybyłowski, Dobra wiara w polskim prawie cywilnym, Studia Cywilistyczne, t. XV, 1970, str. 3 in., S. Grzybowski (w:) System prawa cywilnego, 1976, t. I, str. 273, J. Nowacki, Domniemanie dobrej wiary, Studia Juridica Silesiana, 1979 nr 5 , str. 5 i n.).

Wykładnia pojęcia dobrej wiary zapoczątkowana przez Sąd Najwyższy uchwałą dnia 25 maja 1955 r. została w późniejszym orzecznictwie uzupełniona. Mianowicie w wyroku z dnia 25 czerwca 1968 r. III CRN 159/68 (OSPika z 1970 r., nr 10 , poz. 197), Sąd Najwyższy przyjął , iż w dobrej wierze jest posiadacz, który zdaje sobie sprawę z tego, że nie jest właścicielem, jeżeli ocena całokształtu okoliczności dokonana z punktu widzenia zasad współżycia społecznego nakazuje traktować go jako posiadacza w dobrej wierze.

W uchwale składu 7 sędziów z dnia 6 grudnia 1991 r. III CZP 108/91 wpisanej do księgi zasad prawnych, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że osoba, która weszła w posiadanie nieruchomości na podstawie umowy mającej na celu przeniesienie własności zawartej bez zachowania formy aktu notarialnego, nie jest posiadaczem w dobrej wierze. W późniejszych orzeczeniach Sąd Najwyższy powołując się na to stanowisko tradycyjnego rozumienia przymiotu dobrej wiary - jako już ugruntowane - wskazywał, że w indywidualnych sprawach całokształt okoliczności ocenianych z punktu widzenia zasad współżycia społecznego może uzasadniać traktowanie osoby, która weszła w posiadanie nieruchomości na podstawie umowy zawartej bez prawem przewidzianej formy jako posiadacza w dobrej wierze (por. wyrok z dnia 9 listopada 1994 r. II CRN 97/94, wyrok z dnia 20 maja 1997 II CKN 172/97, wyrok z dnia 19 lutego 1998 r. III CKN 375/97).

W kontekście art. 7 k.c. dobrą wiarę wyłącza istnienie takich okoliczności, które u przeciętnego człowieka powinny wzbudzić poważne wątpliwości, że nie przysługuje mu prawo do korzystania w rzeczy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2010 r., II CSK 374/09). Zaprezentowana w tych orzeczeniach wykładnia pojęcia dobrej wiary dotyczyła innych, aniżeli zasiedzenie spraw z zakresu prawa cywilnego, jednakże rozumienie tegoż pojęcia na gruncie instytucji

prawa rzeczowego powinno być jednolite, a w związku z tym przywołane orzeczenia mają znaczenie także w sprawach o zasiedzenie.

Instytucja zasiedzenia jest odstępstwem od zasady nienaruszalności prawa własności i dlatego wszelkie wątpliwości powinny być tłumaczone na korzyść ochrony własności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2004 r., II CK 33/04).

W orzecznictwie wyjaśniono też, że o istnieniu dobrej wiary posiadacza nieruchomości decyduje chwila objęcia jej w posiadanie. Późniejsza zmiana świadomości posiadacza nie ma znaczenia, w myśl zasady *mala fides superveniens non nocet* (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2017 r., III CSK 60/17, nie publ., z dnia 14 marca 2017 r., II CSK 463/16, nie publ., z dnia 14 października 2015 r., V CSK 5/15, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2004 r., I CK 616/03, Biul. SN 2005, nr 1, s. 43).

Jeśli chodzi o przesłanki samoistności posiadania przedmiotowej nieruchomości, dobrej wiary i zagadnienia dotyczącego doliczenia czasu posiadania poprzednika prawnego, to jak wynika z wiążących w postępowaniu kasacyjnym ustaleń faktycznych Sądów *meriti* (art. 398¹³ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), wnioskodawca wszedł w jej posiadanie w związku z zawarciem w dniu 29 lutego 1996 r. umowy spółki cywilnej z F.R., który wniósł tą nieruchomość jako wkład do tej spółki, przy czym wcześniej w dniu 23 lutego 1996 r. F.R. zawarł co do tej nieruchomości umowę dzierżawy z P. [...] w likwidacji.

W świetle przedstawionych okoliczności faktycznych wnioskodawca nie może powoływać się na przymiot dobrej wiary samoistnego posiadacza, skoro nie wszedł w posiadanie tej nieruchomości na podstawie prawem przewidzianej formy, jak również nie wykazuje tego rodzaju okoliczności (np. zapłata ceny) w świetle których względ na zasady współżycia społecznego nakazywałaby traktowanie go jako samoistnego posiadacza w dobrej wierze.

Z ustaleń faktycznych nie wynika, by P. [...] przenosiło samoistne posiadanie przedmiotowej nieruchomości na wnioskodawcę; przeniesienie posiadania, ale zależnego miało miejsce na rzecz współnika wnioskodawcy.

Nie zachodzi też potrzeba wykładni art. 382 k.p.c., ponieważ zostało już wyjaśnione, że określa on podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Zebrany materiał w rozumieniu tego przepisu, to dowody przeprowadzone w sprawie oraz fakty powszechnie znane, znane sądowi urzędowo, fakty przyznane, a także objęte twierdzeniami jednej strony, co do których druga strona nie wypowiedziała się. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego. Sąd drugiej może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania orzeczenia co do istoty sprawy sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124).

Oczywistym jest też, iż podnosząc w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia prawa procesowego skarżący powinien wykazać, że dane uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego

przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Wnioskodawca we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jedynie ogólnie wskazał, że naruszenie art. 382 k.p.c. miało istotny wpływ na wynik sprawy i dlatego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi jej element samodzielny - wyodrębniony w oddzielnej jednostce normatywnej i nie może być utożsamiany z innymi wymogami formalnymi skargi kasacyjnej, w tym jej podstawami i ich uzasadnieniem (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, nie publ., z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, nie publ., z dnia 8 stycznia 2019 r., IV CSK 243/18, nie publ.).

W sytuacji, gdy wnioskodawca nie może być traktowany jako samoistny posiadacz w dobrej wierze i nie ma podstaw do przyjęcia, że P. [...] w likwidacji przeniosło w lutym 1996 r. na jego współnika samoistne posiadanie przedmiotowej nieruchomości, lecz posiadanie zależne, skarga kasacyjna nie może być uznana za oczywiście zasadną.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. oraz w zw. z art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. Tekst: Dz. U. z 2020 r. poz. 762). Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 5 pkt 1 w zw. z § 2 pkt. 9, § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm., w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2016 r. poz. 1668).

jw.
a.s.